

Si el final de la bilateralitat del temps de la guerra freda va significar la fi de la història, la crisi econòmica ha donat pas a l'inici d'una altra. El món ja no és tan sols cosa ni d'un ni de dos, sinó també d'uns quants més que han crescut i hi reclamen la seva part.

Quan, ara fa vint anys, va caure el mur de Berlín, el filòsof i economista polític Francis Fukuyama es va fer famós amb un article, posteriorment desenvolupat en un llibre, en què proclamava la “fi de la història”. A grans trets, aquest autor assegurava que la desfeta del sistema comunista que havia començat l'any 1989 convertia l'economia de mercat en l'estadi final

del desenvolupament de l'organització social de la humanitat, ço és, que el capitalisme, el model econòmic capitanejat pels Estats Units, havia guanyat la batalla al model soviètic. Vint anys després, quan el sistema financer internacional s'ha esfondrat, començant precisament pels Estats Units, alguns intel·lectuals de renom, com ara Joseph Stiglitz –premi Nobel d'economia l'any 2001–, han as-

senyalat que els historiadors recordaran aquest darrer període com el del “curt triomfalisme americà”.

Durant els darrers vint anys, i encara més a partir del 2001, quan el govern de George W. Bush va iniciar la seva guerra contra el terrorisme, semblava que al món només hi havia un sol actor principal i que la resta eren tots secundaris. La crisi econòmica i financera mundial ha fet baixar el gegant del pedestal, i arran d'això el món ha canviat també en el terreny de les relacions entre els estats. Segons Rafael Grasa, professor de relacions internacionals de la Universitat Autònoma de Barcelona, el món ja era multipolar abans de la crisi i ha canviat bàsicament des d'un punt de vista econòmic. “En primer lloc, hem vist com disminuïa la importància del G8 i creixia la del G20, com augmentava el paper del Brasil i sobretot el de la Xina, fins al punt

El president del Brasil, Luiz Inacio Lula da Silva, el de Rússia, Dmitri Medvedev, el de la Xina, Hu Jintao, i el primer ministre de l'Índia, Manmohan Singh, durant la primera cimera del grup BRIC –que conformen tots aquests països–, a Ekaterinburg el juny del 2009.

que ja es proposa la creació d'un grup de dos amb els Estats Units", diu Grasa. Segons aquest expert, que presideix l'Institut Català Internacional per a la Pau, el principal motiu d'aquest creixement de la importància del G20 rau en la necessitat dels països més industrialitzats de buscar la legitimació amb la incorporació de més països. "El G20 ha crescut perquè no es pot gestionar el món sense les potències emergents, com el Brasil, la Xina, l'Índia i, fins i tot, Corea del Sud. Aquests països hi tenen molt a dir. La Xina i l'Índia sumen una població enorme i havien estat al marge del mecanisme de presa de decisions", explica aquest expert en relacions internacionals.

La Xina, a més, ha aconseguit l'èxit allà on els altres han fracassat. Mentre els països rics han fallat a l'hora d'ajudar els països més pobres a superar l'impacte de la crisi, sobretot a l'Àfrica, la Xina ha

desembarcat amb tota la força en aquest continent. Joseph Stiglitz assenyalava no fa gaire en un article que la inversió que la Xina ha fet en infraestructures a l'Àfrica és molt superior a la del Banc Mundial i a la dels Estats Units. "Per això, els països africans corren cap a Pequín, i no pas a Washington, a demanar ajut per la crisi", explicava aquest economista. Una de les raons de l'èxit de la Xina a l'Àfrica és, segons Rafael Grasa, que aquest país no qüestiona els altres sobre fets relacionats amb la democràcia i els drets humans. "La Xina no pregunta pels problemes interns, i això a vegades la fa preferible a uns altres països, especialment a aquells que tenen relació amb el passat colonial, com ara França. Entre aquests països i les antigues colònies hi ha com una mena de relació d'amor i odi. Els països africans cada vegada accepten menys les polítiques d'ingerència", explica el president de l'Institut Català Internacional per a la Pau.

Prou de blocs. Si els anys de la guerra freda es van caracteritzar per la competència entre dos blocs, l'occidental i el soviètic, el nou ordre mundial que neix d'aquesta crisi econòmica no es caracteritzarà, tot i el multilateralisme, per l'existència de blocs ben definits. "Hi haurà, això sí, un ressorgiment d'una nova política d'aliances. Alguns d'aquests països emergents faran coses en comú, però el creixement d'aquest regionalisme portarà aliances variables, que podran canviar segons el tema. Però no crec que es pugui parlar de política de blocs. La dialèctica entre amics i enemics del temps de la guerra freda ja no es reproduirà", explica Rafael Grasa.

Un exemple d'aquestes aliances és l'anomenat BRIC, un grup format pel Brasil, Rússia, l'Índia i la Xina, que ja ha dut a terme alguna cimera. Tanmateix, en aquest sentit falta saber quin serà el paper mundial de Rússia, un país que, sobretot d'ençà de l'entrada en escena del president Vladimir Putin, ara primer ministre, ha mirat de recuperar el paper capdavanter –i algunes de les formes dels anys de la Unió Soviètica. Segons Rafael Grasa, Rússia és un país que té molt interès a ser present a l'escenari mundial. "És un país que demana atenció i que mira de recuperar el llenguatge de la guerra freda. És un país a tenir en

compte, ja que no es pot prescindir del seu petroli i, com que encara té les armes nuclears, és important per a la negociació de la no-proliferaçió nuclear. Ara bé, el problema és la poca credibilitat de la seva política, tant exterior com interior, a causa del paper de les màfies i de pràctiques com els assassinats selectius contra dissidents. Rússia és una potència que ha perdut força, però que és imprescindible; tothom la vol convidar, tot i que no tornarà a tenir el paper decisiu que havia tingut", diu Grasa.

Pel que fa a Europa, és, segons aquest professor de relacions internacionals de la UAB, la gran qüestió pendent. "En principi, l'entrada en vigor del tractat de Lisboa i el nomenament d'un alt responsable per a la política exterior fan que s'hagi d'esperar un paper més gran d'Europa. Però continua tenint problemes bàsics, com ara la dificultat de conciliar interessos i una estructura institucional massa difosa, en què les posicions nacionals pesen molt", assenyala Grasa. Una cosa semblant li passa a l'Organització de les Nacions Unides, sobre la qual també pesa un problema d'organització. Segons Grasa, el relleu que pugui tenir l'ONU dependrà de la voluntat dels estats d'ampliar els membres del Consell de Seguretat. "Europa, tot i que sense Alemanya, hi és sobrerrepresentada. A més, és difícil de justificar que el Brasil no hi sigui. La cosa més important, però, és que queda pendent la reforma de les institucions financeres internacionals. Sense això, serà pràcticament impossible que els països del sud comencin a sortir de la crisi", explica.

Sigui com sigui, també caldrà veure el paper que tindran els valors democràtics en la configuració d'un nou ordre mundial. Segons Grasa, la democràcia és un valor que encara s'ha d'aprofundir a tot arreu. "Amb tot, continua havent-hi coses que es poden millorar. El gran problema és la democratització de les relacions internacionals. Cada vegada és més difícil de justificar un món on les coses no es decideixin de manera democràtica i transparent. És difícil d'acceptar que uns països decideixin per uns altres. La transparència en la presa de decisions internacionals començarà a ser cada vegada més a l'ordre del dia."

Xevi Camprubi